

Instytut Pamięci Narodowej - Katowice

<https://katowice.ipn.gov.pl/pl3/aktualnosci/41880,Miedzynarodowe-spotkanie-uczestnikow-projektu-I-was-citizen-of-Stalin-town-w-Tir.html>
26.04.2024, 17:38

Międzynarodowe spotkanie uczestników projektu „I was citizen of Stalin town” w Tiranie, 13-15 września 2017

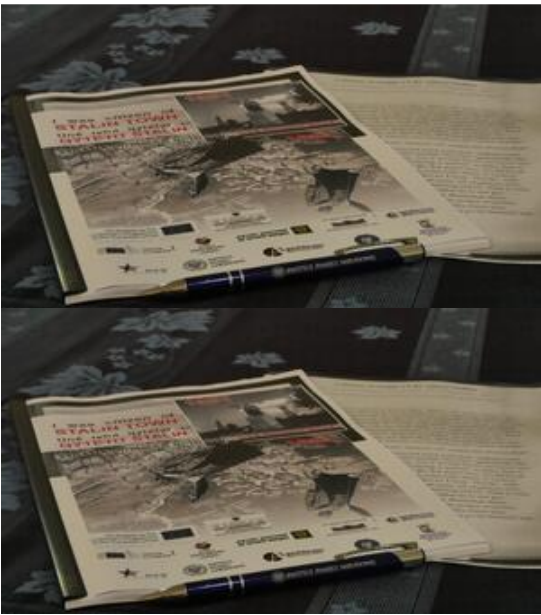

W dniach 13–15 września 2017 r. odbyło się kolejne międzynarodowe spotkanie w ramach projektu [„I was citizen of Stalin town”](#). Tym razem uczestnicy projektu zebrali się w stolicy Albanii, Tiranie. Spotkanie projektowe organizowane przez Narodowe Muzeum Historyczne w Tiranie, będące największą placówką naukowo-muzealną w Albanii, obfitowało w wiele atrakcji.

W pierwszym dniu zespoły projektowe spotkały się z albańskim pisarzem Dautem Gumeni, w latach 1967–1990 więźniem obozów pracy, w których spędził w sumie 23 lata. W chwili obecnej Daut Gumeni jest aktywnym działaczem społecznym i politycznym w Albanii, specjalistą w dziedzinie działalności albańskiej bezpieki Sigurimi i archiwaliów pozostawionych przez nią. W swoim wystąpieniu albański opozycjonista zwrócił uwagę nie tylko na wyjątkową zbrodniczość albańskiego komunizmu, ale i obecną w jego kraju postkomunistyczną amnezję historyczną. W ramach spotkań warsztatowych, każdy z zespołów zaprezentował nowe znaleziska archiwalne i artefakty przekazane przez ludzi. Wydawać by się mogło, że na tym etapie już nic nowego nas nie zaskoczy, a jednak... kartki z bułgarskiego obozu pracy, pamiętnik z 1956 roku, opisujący obchody śmierci Bieruta w stalinogrodzkiej szkole.

W ramach pobytu w Tiranie uczestnicy uczestniczyli w wykładach poświęconych specyficie albańskiego stalinizmu, trwającego do 1990 roku i wykładach poświęconych stalinowskiemu socrealizmowi w wydaniu albańskim, zwiedzili miasto, zapoznając się z najważniejszymi obiektami związanymi z kulturową przeszłością. Niewątpliwie największe wrażenie wywarła wystawa poświęcona zbrodniom komunistycznego reżimu w Albanii, eksponowana w Narodowym Muzeum Historycznym, oraz wizyta w otwartym w maju tego roku muzeum krwawej albańskiej bezpieki Sigurimi „Dom Liści” („Haus of leaves”, w jęz. alb. „Shtëpia me Gjethe”). Wystawa w muzeum narodowym poświęcona jest zbrodniom komunistycznym dokonywanym na rozkaz Tity, Stalina, Mao i Ho Chi Minha w latach 1943–1990. Niezapomniane wrażenie robią informacje i fotografie przedstawiające zbrodnie dokonane przez komunistyczną partyzantkę na przeciwnikach politycznych, czystki wewnątrz partii komunistycznej, mordowanie przedstawicieli duchowieństwa katolickiego, prawosławnego i muzułmańskiego czy strzelanie do ludzi przekraczających granicę Albanii w latach 1989 i 1990. Rozmiary zbrodni albańskich komunistów zostały oszacowane przez dr. Iliri Kalemaja na 500 tys. ludzi. „Dom

Liści”, dyskretny budynek w centrum Tirany, mieścił główną kwaterę bezpieki Sigurimi. Nowoczesna aranżacja wnętrza, doskonały sposób wyeksponowania materiału źródłowego, jego różnorodność i sama owiana tajemnicami historia to wystarczająca zachęta, aby to mało znane turystom miejsce koniecznie odwiedzić w Tiranie.

16 września koordynatorzy projektu uczestniczyli w debacie w mieście Kocova, które w latach 1950–1990 nosiło nazwę na cześć sowieckiego przywódcy Stalina. Miasto jest interesujące również ze względu na polski wątek, związany z działalnością wybitnego polskiego naukowca, inżyniera Stanisława Zubera. Ten specjalista w dziedzinie wydobycia ropy naftowej pracował w Kocovie od lat 20 XX wieku nad zorganizowaniem w tym miejscu przemysłu wydobywczego. Przypłacił to życiem w 1947 roku, zamordowany przez albańską bezpiekę. W trakcie prezentacji zapoznaliśmy mieszkańców albańskiego miasteczka z historią stalinowskiego epizodu w Katowicach, zastanawiając się po raz kolejny nad objawami amnezji historycznej i wybiórczości pamięci. Przypominał nam się slogan Envera Hodży o gotowości jedzenia trawy przez albański naród, aby obronić zdobycze socjalizmu. Wkład komunistów w światowe dziedzictwo ludzkości, podsumowane celnie przez albańskiego pisarza Ismaila Kadare, polegający na zamianie obywateli w posłuszne stado żujących trawę bydłat. Albańskie doświadczenie komunizmu było szczególnie tragiczne w swoich rozmiarach. Śledzimy różnice i wspólne tropy. Uczestnicy projektu zastanawiają się nad rozwinięciem projektowych wątków, rozważają kolejne działania, które pozwolą nam jeszcze dokładniej poznać przeszłość. Zmierzyć się z pamięcią o niej. I wyciągnąć wnioski.

Ryszard Mozgol,

naczelnik Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Katowicach

Fot. Zbigniew Gołasz, Ryszard Mozgol.